

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

lună 85 cr., 1/4 an 2 fl. 50 cr., 1/2 an 5 fl., 1 an 10 fl.
Pentru ducerea la casă cu 15 cr. pe lună mai mult.

Pentru monarhie:

lună 1 fl. 20 cr., 1/4 an 3 fl. 50 cr., 1/2 an 7 fl.
1 an 14 fl.

Pentru România și străinătate:

an 10 franci, 1/2 an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamente se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

Apare în fiecare zi de lucru

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 7 cr., a doua-oră 6 cr.
a treia-oră 5 cr.; și timbru de 30 cr.

Redacția și administrația: Strada Poplăci Nr. 15.
Telefon Nr. 14.

Se prenumără și la poste și la librării.

În România:

la dlul Carol Schuler în București, strada
Labirint nr. 4.

Epistole nefrancate se refuză. — Manuscripte nu se înapoiază
Un număr costă 5 cruceri v. a. sau 15 bani rom.

„Martirii“ Ungurilor.

(*) Ziarele din Budapesta fac mare șomot din cauză că lucrătorii maghiari dela căile ferate, patru la număr, cari au răsturnat pe frații Frank la Zagreb, stau și acum în temniță, deși de sub o acuză ei nu au fost absolviți de tribunal. Sunt însă în procesuați pentru două crime: bătaie și furt. Pentru-că ei nu s'au mulțumit cu aceea, că au bătut pe frații Frank, dar' i-au mai și buzunărit, ba după-ce au fost trântit pe unul la pământ, i-au mai tras și cismele din picioare.

Pe asemeni indivizi „Budapesti Virlap“ dela 23 Noemvrie îi numește „martiri“ și face apel la toate sufletele patriotice „să contribuie cu denarul lor la alinarea suferințelor acestor apărători curajoși ai steagului unguresc“.

Noi n'avem nimic de zis, dacă nivelul moral între Unguri este numai atât de înalt, încât să se entusiasmeze când se vorbește și de niște băteuși ordinari.

Trebuie să observăm însă un lucru: căci cătoșenia și ura cu care presa maghiară a scris în totdeauna despre martirii cauzei române.

N'a fost epitet, nu cuvânt murdar, pe care să nu-l fi scris ziariștii maghiari la adresa luptătorilor noștri naționali. Ear' când noi relevam suferințele acestora, când vedeam prin fapte, că în temnițele ungurești ce rău sunt tratați fruntașii noștri, salariații presei jilano-maghiare aveau cinismul să tăgăduiască, ba Pázmándy se lăuda la conferința interparlamentară din Bruxelles, că „maghiarii în Europa nu sunt mai buni decât ca cele din Ungaria, ear' despre soarta martirilor noștri zicea, că este... splendidă! A avut cutezanța să scrie chiar în jurnale acest lucru, până-ce l-a dat, în cele din urmă, de gol chiar un Ungur, care se vede că mai avea un rest de rușine și s'a revoltat de minciunile grosolane, cu cari presa maghiară scria despre „soarta de invidiat“ a martirilor români.

Ce să mai zicem apoi de multele brutalități gendarmerești, săvârșite contra Românilor zi de zi, fără-ca presa maghiară să dea expresie măcar cu un cuvânt revoltei ce trebuie să simtă orice om cu simțăminte umane, când vede maltratarea unui semen al său?

Dar' dacă ar fi să ne îndoișăm, noi pe fiecare zi am pute să numim nu patru „martiri“ ca Ungurii închiși la Zagreb, dar' sute de Români tiraniști de

solgăbirae și de gendarmi, aruncați în temniță preventivă de multe-ori fără nici o vină, decât că s'a întâmplat ca tocmai ei să ese în calea gendarmilor ce căutau vre-un criminal.

Să nu facă deci Ungurii atâta șomot pentru niște băteuși ordinari, despre cari însăși foile maghiare înregistraseră atunci, că nu numai au bătut pe cei doi studenți croați, dar' i-au și buzunărit, și mai ales să nu se năpustească asupra procurorului din Zagreb, ci să se întrebă întâiu: Oare în Ungaria nu e mai rău, oare nu este o cutezanță chiar prea mare când compară pe procurorii și temnițele ungurești cu cele din alte țări?

Ungurii să caute a fi întâiu la ei acasă de treabă, și numai după aceea să poftască a dascăli pe alții!

Altfel toate scrisorile lor rămân tot atât de fără valoare, pe cât de ridicol este când presa maghiară numește „martiri“ pe niște simpli băteuși, pe niște pécatoși, cari taie nasturi și fură cizme.

Cu asemenea „martiri“ vă prezentați în ajunul mileniului?

Politica lui Bánffy. Cetim în „Vaterland“, numărul din 26 Noemvrie următoarele:

„Ministrul-președinte Bánffy este foarte tăcut la discuțiile asupra bugetului, chiar și în casuri, când ar fi absolut necesar, să rostească și el un cuvânt grav. Ieri, bună-oară, i-s'ar fi dat privilegiu. Membrul din stânga extremă, Géza Polonyi, a dezvoltat o teorie nu tocmai respectabilă asupra pactului dualistic înartulat în lege, susținând, că alianța dela 1867 nu este un pact bilateral, ci o lege simplă votată de parlamentul maghiar și sancționată de Rege, care lege însă de către parlament se poate și modifica.

„În ce chip voește Monarchul a oestoa Cisleithaniei un pact eventual revăzut, s'a arătat în Güns destul de lămurit. Ca modul cugetării guvernului maghiar de atunci a fost după, s'a putut constata din cutezata desavăuare a alocuțiunii dela Güns prin ministrul de justiție Szilágyi și întregul cabinet. Cu atât mai mult s'ar fi pretins dela dl Bánffy, care a asigurat o politică mai sinceră, ca el, în sensul răspunsului dela Güns, să spulbere îndată teoria lui Polonyi. Aceasta însă nu a făcut-o, sigur pentru-că nici el nu cugetă altcum despre drepturile țărilor noastre, și — îndeosebi pentru-că îi lipsesc necesarele calități de a se achita de datorințele unui șef de cabinet!“

Cronica politică.

(Chestiunea orientală.) Valurile turburărilor orientale se isbesc cu tărie și de insulele dominate de Turci. Între acestea este cea mai importantă Creta, unde s'au întâmplat deja dese ciocniri între Grecii indigeni și Turci: Pangelinii, îndeosebi cei din Atena, rivnesc demult a pune mâna pe frumoasa insulă și a încorpora-o Greciei libere.

Acestei dorințe însă Poarta înaltă i-a prevenit la timp cu o mulțime de proiecte reformatrice, încuviințând la propunerea guvernului general Karatheodory - Pașa un împrumut de 120.000 funți. Revocându-se acest împrumut prin noul vizir Kiamil, elementele turbulente din Creta se pregătesc a-și da expresie indignării față de guvern. „Pol. Cor.“, care vede, că în cas de o revoluțiune generală numai Poarta poate fi responsabilă, atrage atențiunea puterilor de a trage și Creta în sfera intervențiunii, și de a se născu a potoli la timp focul izbucnit acolo, nimicindu-i deocamdată aspirațiunile Greciei libere.

(Noul parlament boem.) Parlamentul boem are cu cele 6 voturi virile cu tot 242 membri. Dintre acestia sunt cei 70 deputați, reprezentanții marilor posesori, conservativi. Celelalte voturi (cu excepțiunea celor 6 virile) se împart după vederile naționale în 69 Germani 97 Cehi.

Dintre cele 97 mandate, date de contingentul Cehilor, și anume 49 din comunele rurale, 40 din orașe și 8 din camerele comerciale, 2 încă nu sunt definitiv ocupate. Dintre celelalte mandate ale Cehilor, 89 sunt ale Cehilor-tineri, 3 ale Cehilor-bătrâni, 2 ale Agrarilor și un vot al progresivilor. Dacă se va socoti și votul viril al rectorului universității ceh, a profesorului Vrba, între cele naționale-cehe, sigur că nu se va putea reflecta la el, ca Ceh-tinăr.

Dintre cele 69 mandate germane, 30 le dau comunele rurale, 32 orașele, și 7 camerele comerciale din Reichenberg și Eger. Dintre aceste 69 reclame organelor partidului german-poparal 13 pentru sine, ceea-ce liberalii nu o conced întocmai. Afară de aceea s'au mai ales în două cercuri germane doi deputați creștini-sociali, cari merg în cele naționale cu Germanii.

Rezultatele mai marcante ale luptei electorale din Boemia sunt prin urmare următoarele: mai întâiu menținerea tuturor pozițiilor pe seama marilor pesesori conservativi; a douaoră excluderea aproape

completă a Cehilor-vechi și aproape exclusivă reprezentare a orașelor și a comunelor cehe prin Cehii-tineri, în sfârșit slăbirea partidului german-liberal cu 8 reprezentanți. Atât în curiile din orașe cât și din comune Cehii-tineri sunt în preponderanță, ei au prin urmare în mână guvernarea țerii.

(Asupra vorbirii premierului Salisbury.) Eruditul scriitor F. Heinrich Geffcken, publică în revista germană „Die Zeit“ iscusitele sale apreiieri asupra vorbirii lordului Salisbury, în cari explică mânia din vorbirea aceea față de sultan și de guvernul turcesc. Eată unele excerpte din părerile lui Geffcken:

Lordul Salisbury are la tot cazul o mână specială față de Abdul-Hamit, afară de împregiurarea, că îi sunt dragi Armenii, pentru cari numai nu s'ar fi supărat, atât de mult. De mult timp Englitera nutrește în taină planul de a-și face o cale ferată dela portul Said prin Arabia, până la golful persic, care este cea mai scurtă cale spre India. De vreme-ce calea aceasta ar duce prin o parte a imperiului turcesc, sultanul îi denegă categoric concesiunea și din acest motiv, a și concentrat o divisiune întreagă a trupelor turcești în Arabia-de-Vest; a obținut în chestiunea aceasta și spriginul Rusiei, căreia asemenea nu-i convine, ca Englitera să se pună în legătură, atât de ușoară cu golful persic. Sultanul este aplicat a încuviința concesiunea pentru calea ferată peste Angora și Bagdad, ceea-ce firește ar face Engliterii colosale greutăți, având de a negocia și cu Germanii, stăpâni peste linie până la Angora. Deci e evidentă dorința lui Salisbury, de a delătura pe actualul sultan, putând cu siguranță spera, de a obține dela urmaș concesiunea dorită.

Sultanul a trimis premierului englez o scrisoare referitoare la vorbirea dela Mansion-House, în care se plânge, că neîncerderea față de Poartă este o urmare a multelor intrigi, dar' îi promise pe lângă cuvânt de onoare acceptarea reformelor dorite.

Salisbury nu a făcut nici un comentariu public la această scrisoare, decât că a arătat, că Poarta este cu totul lipsită de bărbăți destoinici, și că numei bărbăți ca R u s t e m - p a ș a, (pașa era tocmai atunci greu bolnav și, după-cum se știe, a și răposat de curând) ar fi fost în stare de a opri puterile, de a se folosi de mijlocul aspru, dar' necesar al intervențiunii.

„Astfel Sultanul a fost foarte aspru criticat“ — zice T. H. Geffcken, „și cu toate-că conținutul criticei este justificat,

forma în care s'a făcut este adânc vătămătoare pentru Monarchul, căruia este adresată. Trebuie însă remarcat, că supărarea lui Salisbury în contra sultanului nu a fost provocată numai de Armeni, ci chestiunea foarte materială a sus amintitelor interese engleze, sunt principala cauză“.

(Din Sârbia.) Mesagiul, cu care regele sârb a descris Scupștina, arată că „marile puteri au dorința egală, ca pacea să fie conservată în Balcani“ și că și guvernul seu, conformându-se poruncei sale, își dă silința să dovedească, că Sârbia este una din condițiile păcii și ordinii în Orient. Regele a anunțat, că relativ la r m a t a, guvernul va prezenta un proiect, care să „îmbunătățească și să perfecționeze organizația ei“.

(Se desbină.) O telegramă a ziarului „Frankfurter Zeitung“, anunță din Petersburg, că din 25 Noemvrie unirea celor 6 puteri nu mai există; cauzele nu se știu încă, dar' se spune, că Anglia, Italia și Austro-Ungaria au earăși o poziție deosebită.

Correspondență din Budapesta.

25 Noemvrie 1895.

Tinerimea continuă a-și împlini frumoasa chemare. După cunoscutul obicei se întrunește în fiecare Sâmbătă seara, pentru a se consulta asupra diferitelor obiecte de interes comun. La astfel de întruniri „prelegerile publice“ — comunicate și cetitorilor români — sunt ascultate cu viu interes. Sâmbătă seara s'a ținut deja a 5-a prelegere, de astă-dată de către dl Ludovic Ciatu, student în drept.

Eată un extras din prelegerea aceasta:

„Dacă am cerut cuvântul, nu am făcut aceasta pentru-ca să dezvolt o chestiune ce înaintea d-voastre ar fi cu totul nouă, ci ca să ating unele chestiuni foarte vechi — de actualitate însă și azi — dând acestora mai mult prin expunerea și punctul meu de vedere o formă nouă.

„Emaniciparea noastră națională e o chestiune ce ne preocupă de multe veacuri. În această luptă de emancipare, care pe zi ce merge ia poziție tot mai acută, noi studenții suntem martori oculari și nu arare-ori din bunăvoința demnilor urmași ai lui Tisza chiar factori periculoși.

„Față de pretensiunile noastre, în loc ca să stee față pe terenul de luptă, contrarii noștri ne combat cu frasa veche: „sunteți trădători de patrie“.

„Trădători de patrie suntem când descoperim crutul adevăr, că o lege electorală excepțională și nedreaptă plus abuserile guver-

FOIȚA „TRIBUNEI“.

Sonet.

Cad frunzele și trist prin aer zboară,
Tomnatic vântul lung și greu vuesește,
Natura de durere se sfârșește,
Pastietatea toamnei se coboară!

Depart-e'n ceață codrul se zărește
Tăcut, pustiu, aproape ca să moară,
Acest tablou al morții mă n'nfioară,
Și gânduri negre 'n minte îmi trezește!

Speranțe vestește — pe veci sburate
Cum m'ați lăsat în brațele durerii!
Prin inima mea goală și pustie

Tomnatic vântul desperării bate..
Se poate să-mi rosească 'n pragul verii
A vieții mele toamnă timpurie!?

Emiliu Sabo.

Magazinul Barbuni.

— Roman. —

De

André Theuret.

Tradus de I. E. Prodan.

(Urmare).

-- De altfel, insinua el cu blândețe, 'mi-se pare că este un alt mijloc mai simplu și mai puțin periculos.

— Care?

— D-ta ești singură seara aproape toată săptămâna, cine te împedecă de a mă primi în Rembercourt?

— Este imposibil! ce vor cugeta srên-dașii și servitorii?

— Pavilionul d-tale e despărțit de fermă prin grădini, și oamenii acestia toți se culcă ca gămile, îndată-ce a sosit noaptea.

— Nu sînt singură, sînt cu Mariana.

— Fata d-tale în casă?... Ea locuiește sus și d-ta în rîndul de jos... D-ta ai pute să te liberezi de ea de vreme, și dacă ai lăsa descuiată ușa de cătră pădure, 'mi-ar fi ușor să intru la d-ta, după-ce s'a înnoptat...

— Asta n'o voui face nici-odată! Întrerupse ea cu vehemență, asta ar fi rău.

— Răul zace cu deosebire în scandal, replică Javier cu un ton ascuțit și aspru, pe care ea încă nu îl auzise, decât de a te expune defăimărilor în public, prin aceste preum-

blari peste drumuri, sînt de părere, că este mai bine să renunțăm de a ne mai vedea!

Ea își plecă capul și stătu un moment tăcută.

— Nu, murmură ea în fine, ca-și-cum i-s'ar răspunde ei însăși, nu te pot lăsa să intri în mod clandestin în Rembercourt... A mă ține la un astfel de lucru, ar fi din partea mea un fel de tradare.

— Voești mai bucuros să intru în Rembercourt sărind peste mur? întrebă el cu un aer ironic.

Laurenția avu naivitatea să iee această fanfaronadă în serios.

— Să nu te încumeți a face aceasta! exclamă ea infurcată, cănii se slobod peste noapte și-ți vor săli în grumazi!

Havier văzu tot folosul ce-l putea trage din această credulă temere, și urmând cu un ton rezolut:

— Voiu face încercarea aceasta încă mâne-seară la 9 ore, zise el, să nu se supere cănii de oi ai dlui Lafrogne.

— Dar' aceasta e o nebunie! Strigă Laurenția punându-și mâinile laolaltă, o să-ți perzi capul, domnule.

— Îți jur că sînt de tot cu sânge rece. Voiu sări mîne murul, dacă nu-mi vei prefera a-mi deschide ușa de cătră pădure.

— E imposibil.

— Este cuvântul d-tale din urmă?... la revedere dar' pe mîne, și întempe-se ce va voi Dumnezeu.

Cu un aer ofensat, Javier o părăsi cu bruschetă, urcă earăși poteca și dispăru înainte de ce ea ar fi mai putut adauge vre-un cuvânt.

IV.

Pe la o oră după prânz, cei doi Barbuni lucrau în mîrul lor birou prăvos, ornat cu mostre, de lemn de colorat, cu registre cu dosul verzui și cu facturi înfipte în țape de fer. Era foarte cald: prin fereastra deschisă, unde se cățărau, în loc de zăbrele, capuține și brăbănci se auzia băzăitul surd al albine-lor de pe băncile cu balzamine și, din când în când, valuri de aer moale aduceau din fundul curții emanățiuni pipărate de ghimber și de nucșă.

Hiacint, stînd cucuiat pe un scaun fără spate, cu cracii pantalonilor trași în sus, pentru-ca strea să nu capete crețe la genunchi, transcria la factură în jurnalul seu și, între schițele scaunului, se vedeau slabele lui glezne, trase în ciorapi suri. Germanin, cu pipa în gură, desigila un supliment de curier, pe care îl aduse împărțitorul de scrisori dela ameazi.

În mijlocul telegramelor comerciale pe hârtie albastră, o scrisoare timbrată din Vél-lotte îi strase atențiunea. Într'un oraș mic, rar se întempla ca cineva să se folosească de postă voind a comunica cu vecinii sei. Adresa purta numele lui Germanin Lafrogne, scris cu o mână de școlar neexerciata. Cel mai tinăr dintre Barbuni rupse plicul și începî să ce-tească.

Deodată își puse cu bruschetă pipa pe masă și izbucni într'o exclamare care făcu pe Hiacint să-și întoarcă capul. Germanin era palid și mâinile îi tremurau.

— Ce e, frate? îl întrebă Hiacint. Germanin întinse scrisoarea fratei seu.

— Ține, vezi ce 'mi-se scrie, murmură el cu o voce alterată.

Hiacint ceti și el scrisoarea care era astfel concipată:

„Domnul Germanin Lafrogne este învitat a nu se încrede în locatarul seu, care umblă prea des în partea Rembercourt-ului. În sfârșit, dacă voește să știe, pentru-ce femeia sa avea așa zori să se instaleze în fermă, și dacă voește să fie convins despre relațiunile acestei din urmă cu dl Duprat, n'are decât să se afle chiar în seara asta pe înnoptate la Rembercourt. Cine are ochi de văzut să vadă“.

— Asta-i o infamie! striga Hiacint.

— Da, acela care a trimis acest bilet are cunoștință adevărată despre lucru... Asta pare că 'mi-a băgat un cuțit în inimă.

— Să vedem, reluă fratele cel mai mare cu un ton care voia să fie liniștitor; eu cred că tu nu vei da crezământ unei denunțări anonime?

— Aș vrea să nu-i dau crezământ... Dar' ce 'nteres ar ave să-mi scrie asta? Noi n'avem inimizici.

(Va urma).

nelor, ne-a scos total din parlamentul țerii; „trădători de patrie” sîntem cînd spunem, că educațiunea națională nu numai că nu e sprijinită și promovată, ci împedecată în condițiile cele mai elementare de dezvoltare, „trădători de patrie” sîntem și atunci, cînd culegem a ne afirma naționalitatea noastră! ?

„Va să zică sîntem acuzați fără sicală pentru una dintre cele mai mari crime.

„În câteva cuvinte mă voi ocupa cu această oribilă tradare. Mă voi încerca să dovedesc — și sper că-mi va succeda — ce nefondată e această acuză, și să arăt patriotismul adevărat ce ne călăuzește în toate năzuințele noastre.

Știm că statul ungar nu e stat național, ci poliglot. Pe lângă aceea că naționalitățile aici locuitoare se deosebesc prin limbă și obiceiuri, important e și faptul, că ele sînt divizate și geografice. Firește pentru dovedirea acestei aserțiuni nu voi fi silit ca să recurg la teorii filosofice, căci cifrele reci vor fi de ajuns ca să sdrubească fără cruțare statul național-maghiar, și așa ca să justifice lupta și aspirațiunile noastre.

„Conform datelor statistice mai nouă, din anul 1890, Ungaria împrenă cu Ardealul (fără Croația) cuprinde 279,749.68 chlm. □ cu o populațiune de 15,133.494. Din această populație Maghiarii fac 7,356.874, Slavii (Slovaci, Sîrbi și Ruteni împreună) 2,955.170, Germanii 1,988.589, Români 2,589.066, de alte naționalități mai sînt încă 243.795. Și așa chiar după datele statistice maghiare, locuitorii maghiari ar fi 48,61%, nemaghiari 51,39%, va să zică nemaghiarii ar forma majoritatea populațiunii, Români în special aproape a 5-a parte din ea (17,18%). Datele acestea, deși sînt oficiale, nu sînt corecte. Oveii, cari sînt peste 700.000 suflete, precum și Țigani sînt socotiți între Maghiari. Dacă vom considera mai departe abuzurile ce se fac cu ocazia conscrierilor, cînd zeci și zeci de mii nemaghiari sînt luați ca Maghiari, numai pentru-că vorbesc și limba maghiară, atunci cu conștiința liniștită vom putea reduce numărul populațiunii maghiare la 6,000.000.

„Am făcut, domnilor, constatarea aceasta, pentru-că cifrele amintite sînt argumentele cele mai puternice pentru a justifica neîndestulirea noastră și pentru a demonstra mai evident patriotismul nostru și sîntința cauzei ce o susținem.

„Lupta noastră a fost totdeauna defensivă. Nu atacăm nici viața, nici moșia, nici drepturile concetățenilor nostri maghiari. Noi ne apărăm numai viața și moșia atacată și pentru libera dezvoltare a noastră cerem astfel de drepturi, astfel de așezăminte, sau chiar o atare formă de stat, în care aceea liberă dezvoltare să fie asigurată și promovată.

„Și o astfel de năzuință nobilă la noi e păcat și crimă. Dar unde și cînd s'a mai văzut, că a dori progres și cultură, a dori bunăstare materială, înseamnă a fi criminal, înseamnă a fi rău patriot sau chiar trădător de patrie. Aceasta se poate vedea doar numai în țara noastră. Se întîmplă, fiindcă Maghiarii vor în mod artificial să dea alt colorit și altă alcătuire acestui stat, de cum pretind impregiurările reale.

„Politicianii maghiari s'au nisuit totdeauna să identifice statul cu națiunea maghiară. Și așa ne prezentă pe noi în luptă cu statul, deși de fapt lupta noastră e numai cu deținătorii puterii de stat, din care reclamăm și noi partea noastră. Identificînd statul cu națiunea maghiară, acușele lor ar fi în parte justificate. În statele naționale iubirea de patrie este identică cu iubirea de neam. Acolo a lupta în contra națiunii e identic cu lupta în contra patriei. Dar la noi, unde traim împreună 6 naționalități, ar pute fi nu-

mită tradare de patrie lupta ce au purtat-o două naționalități împreună? Nu! Statul rămîne neatins, ba de multe ori poate profita din această ceartă.

„Cu atît mai puțin poate fi nepatriotică mișcarea noastră, cu cît ea nu tinde spre nimicirea naționalității maghiare, ci numai spre înfrînarea și împedecarea acesteia dela exercitarea unor drepturi ce nu numai nu-i compet, ci cari, fiind exercitate, pot să producă cel mai mare desastru pentru patria comună. Patria noastră comună, statul ungar, pînă-ce baza de existență o vor forma mai multe naționalități, nu va pute să înflorească nici să se întărească prin dominațiunea unei singure naționalități, prin deținerea puterii de stat din partea unei naționalități, căci ori-care ar fi ea, ar promova înainte de toate interesele proprii naționale, și nu interesele comune de stat.

„Puterea de stat, de care ar dispune, nu ar întrebuița-o pentru întărirea și mărirea autorității statului, ci pentru impunerea naționalității sale, sau dacă interesele statului le-ar avea mai mult în vedere, precum face azi Maghiarii, atunci aceasta ar face-o numai, înat prin aceasta se promovează interesele proprii, sau chiar înat sperează a pute forma pe înctul statul național.

„Precum în organismul trupului nostru, indispozițiunea unui organ poate să influențeze asupra întregului organism, așa și în statul nostru poliglot neglijarea și asuprirea unei naționalități nu va rămîne fără efect asupra vieții publice comune, nu va rămîne nehotărîtore asupra sorții acestui stat.

„Și eată, că deși în interesul bine priceput al statului ar fi, ca fiecare naționalitate să ajungă la perfecția dezvoltare ca individualitate națională, totuși deținătorii puterii ne combat cu toată forța în această năzuință, pe care simplu o declară de nepatriotică și criminală, și ca urmare ne deschid cu rară ospitalitate ușile temnițelor.

Să nu uităm însă, ca această acuză de tradare o susțin contrarii nostri fară a o crede! Ei știu foarte bine, că cu pretensiunile noastre noi nu vom nici împățirea nici nimicirea statului ungar. Știu însă și sînt conșinși de altă parte, că fiind realitate aspirațiunile noastre, puterea de stat condusă pînă acum numai de ei, va fi divizată și atunci va fi îndreptată spre scopuri mai salutare, decît numai pentru nutrirea și îngămfarea unei minorități dispărente. Dacă aci e răul, dacă hegemonia susținută și impusă cu forța și-o tem, și dacă acțiunea noastră îndreptată spre acest scop o timbrează de nepatriotică, în cazul acesta, da sîntem „trădători de patrie”.

„Dacă deci o minoritate dispărentă culează să arunce în fața majorității o acuză atît de grea, aceasta denota numai bazele false, pe cari e ridicat statul.

„Statul ungar, azi prin alcătuirea sa, în manifestățiunile sale, arată faptul trist, că el nu e efluxul voinței populațiunii întregi. Deși în raportul între populațiune și stat, populațiunea e cauza, statul efectul.

„Dacă forma și organizația actuală de stat nu e acomodată pentru a promova cu îndestulare interesele morale și materiale ale tuturor naționalităților, dacă ele în cadrul actual nu pot să afe îndulstire și fericire, nu e nimic mai natural și nimic mai patriotic, decît a protesta în contra alcătuirii, din care emanează întreg sistemul pervers de guvernare și a lucra pentru o nouă construcție pe baze reale, pe lângă care statul ar deveni tare în launtru, cît și în afară; ear cetățenii ar alerga întră apărarea țerii nu numai din datorința impusă prin lege, ci pătrunși de sentimente de iubire și recunoștință.

„Eu cred, că timpul acesta nu va fi prea departe și el va fi sosit, atunci cînd statul acesta în toate manifestațiunile sale va fi stat ungar, ear' nu maghiar”.

Scrisori din România.

II.

București, 13/25 Nov. 1895.

Sub povara frământărilor electorale se leagăna și se încovoia toate ramurile vieții publice. Ar fi însă greșit a crede, că aceste frământări se petrec între cele două partide politice, despărțite printr'un abis insurmontabil. Nu

Aproape întreg corpul electoral al țerii e călăuzit de principiile naționalității și ale libertății, temelele partidului național-liberal. Cei-ce rămîn în afara de această tabără și se string sub numirea generală de „conservatori”, „boieri” sau „ciocoi” sînt atît de puțini la număr, încât fără spriginul puterii statului, se confundă în marea liberălmului național.

Lascar Catargiu, capul vizibil al „conservatorilor” e un om onorabil, care și-a făcut școala politică în timpuri îndepărtate și ștăi ne de ideile, ce dominează actualitatea.

Înaintat în vîrstă și dîrj el știe una și bună: o țeară nu se poate guverna decît cu puterea. Mulțimea populațiunii, care e identică cu prostimea nu poate ști ce-i prieste; prin urmare binele îi trebuie impus. Așa a fost în trecut, așa trebuie să fie astăzi. Conservarea acestui principiu de guvernare simplu și învechit explică și numirea partidului politic întemeiat de boieri.

În giurul acestui venerabil bătrîn, se grupează unele familii boierești, cari și ele găsesc, că naționalismul și liberalismul pot să fie vorbe foarte frumoase, dar aplicate în viața practică strică toată rîndueala bună și tîcnită a trecutului.

Episcopul Albei-Iuliei Napragy a zis despre Români din Transilvania: „*utiles sunt, nam ad omnia servitia coguntur*”, dînd să înțeleagă Împăratului, căruia îi vorbea, că afacerile de guvernament numai nobilimea țerii poate să le isprăvească.

Dacă episcopul Napragy ar fi fost Român și ar trăi astăzi în Țeara-Românească, ar fi în virtutea puterilor sale politice pronunțate la anul 1602, unul dintre căpeteniile partidului conservator. Mulți dintre boierii nostri înțeleg că „Românul” (așa se numește țeratul) se se face folositor țerii prin munca și iscusința lui, dar' ca fiecare „mojic”, care nici măcar franțuzește nu știe, să între în sfatul mai marilor și să contribuie la cărmuirea țerii, nu poate să fie decît o născocire. Frații Goleșcu, Negri, Ioan Brătianu, Ioan Ghica, Michail Cogălniceanu și alții prea au deschis porțile cele mari, prin cari năvălește astăzi poporul sub deviza „naționalitate și libertate” asupra afacerilor statului.

Mulți dintre boierii nostri se simt astfel cam strîmtoși în interesele lor personale și dacă ar pute ar închide earăși porțile acelea.

Puțini la număr boierii au căutat alianțe, și în situațiunea lor din ce în ce mai slăbită n'au procedat pe alee, ci au luat ce au găsit; adevărul e, că nici n'aveau de unde alege.

Alianțele, încheiate mai mult cu personaje politice decît cu partide, se prezentau însă foarte subrede și se caracterisau mai ales printr'un continuu schimb între neînțelegeri și împacări. Acest schimb se urma atît de des, încât nici-odată nu se putea ști, în care dintre aceste două faze se găsește alianța.

Pe cît timp boerii se aflau la cărma statului dispuneau și asupra așa numitei „zestre” guvernamentale, adică asupra unei cete de oameni cari în toate impregiurările merg cu guvernul, din ori-care partid ar fi eșit. Aceasta armata auxiliară de valoare îndoelnică nu numără însă, fiindcă ea face aceleași servicii și adversarului. Dacă mai scoatem din socoteala și garda „bătîșilor”, atît de zeloasă la alegerile făcute sub guvernele conservatoare, numărul opozițiunilor se reduce astăzi la o ceață mică, care nu poate să producă în inimile guvernamentalilor nici un fel de îngrijire cu privire la rezultatul alegerilor generale.

Cu toate acestea sînt frământări, dar numai în interiorul partidelor, și de o parte și de alta. Ele se produc în mod firesc prin fel și fel de considerațiuni, ce se ivesc între numărul mare al candidaților și corpul electoral, strînși și unii și alții în cerințele severe ale disciplinei de partid.

Partidul național-liberal și-a organizat comitetele electorale în toată țeara întocmai ca în timpul cînd se afla în opoziție. Opoziția — unii zic unită, alții despărțită — și-a dat și ea silințe să se prezente cu o organizațiune electorală. Guvernul se ține în rezervă și nu împedecă, nici nu influențează aceste pregătiri; ear' politica o ține departe de intruniri cetățenilor.

Nu citim ca dovada casul, că la prima intrunire electorală a partidului național-liberal, cercetată de 8000 de oameni, un s'a văzut nici pe stradă vre-un polițist, ci remarcăm îndeosebi sîrbirea în ziua archangeilor Michail și Gavril, unde înaintea statuii lui Michail-Viteazul se aflau pe Bulevardul Bucureștilor multe mii de oameni și nici o singură uniformă polițienească. Cine nu și-ar aduce aminte cu această ocazie de batîlînie ce s'au dat acum e anul pe același loc între cetățeni și poliție, și de „lauri” diui Nicolae Filipescu, fostul primar?

Atitudinea adevărat liberală a guvernului în fața alegerilor va avea efectul ei binefăcător nu numai asupra alegerilor de față ci și peste tot asupra independenței corpului electoral, atît de mult sdruncinate în ani trecuți. Dacă România are să mulțumească avîntul sau în prima linie libertăților publice, atacul contra libertății alegerilor este un atac îndreptat contra progresului țerii și a neamului. Căci țeara și națiunea de unde își vor reînprospăta puterea pentru conservarea acestor libertăți, dacă nu diintr'un corp electoral necorrupt, sănătos și independent?

Alegerile în Boemia.

Cum anunțaserăm la timp, Cehii-bătrîni decretaseră că nu vor lua parte la alegerile din acest an în dieta Boemiei, astfel că Cehii-tineri au fost aleși aproape în toate cercurile electorale cehice (orase și sate) în număr de 84 deputați. Marja trecută a fost alegerea în curia proprietarilor mari, cari în Boemia se despart în așa zișii „proprietari mari conservatori”, ori „autonomiști” și „proprietari mari liberali”, ziși și „credincioși constituției” (*verfassungstreue*). Ambele aceste grupuri se impart în două subcurii: a marilor proprietari, fideicomisari și nefideicomisari, ziși și alodiali. În ambele subcurii ale proprietarilor mari conservatori se găsește membri cu mai multă și mai pronunțată alipire către aspirațiunile naționale ale poporului ceh de cît majoritatea lor, care mai mult scoate la iveală autonomia regatului boem decît naționalitatea. Ba cei din subcuria proprietarilor mari conservatori, alodiali cu caracter național mai pronunțat s'au și constituit de vro doi ani într'un grup separat, sub conducerea baronului Leonhardi, dîndu-și numele de „mari proprietari naționaliști”.

Subcuria proprietarilor fideicomisari alege în total 16 deputați, ear' cea a alodialilor 54 deputați în dietă. Pentru apărarea intereselor și ideilor conservatoare și cea de proprietatea mare, cele două grupuri politice în această curie, anume autonomiștii și *Verfassungstreue*-ii se înțelegeau la alegeri pe calea compromisurilor, asigurându-și reciproc un anumit număr de deputați. Dar' în măsură cum se dezvoltă ideea autonomistă și se întărește și adîncia conștiința națională la poporul ceh, influența proprietarilor „credincioși constituției”, sau germani, cari în parlamentul cisleithan (ambele camere) făceau parte din „stînga germană”, scădea treptat diintr'o perioadă electorală într'alta, așa încît dela 1889 nu mai lua parte la alegeri, neavînd prospecte de reușită.

De astă-dată însă, încurajată de unele simptome, la aparență favorabile, poate chiar și de unele cercuri hotărîtore din Viena, se hotărîseră a pași la alegeri chiar și după-ce nu isbutiseră cu propunerile de compromis cu marii proprietari autonomiști, avînd promisiunea din partea mai multor, dintre acești din urmă, mai puțini naționaliști, că vor vota cu ei. S'a și întîmplat așa, dar' n'au isbutit cu nici un singur candidat din cei 21 cîți l'au numit; astfel ca toți 70 deputații aleși, din curia proprietarilor mari sînt autonomiști și în dieta Boemiei nu va fi nici un reprezentant al marilor proprietari „credincioși stîngei germane”, sau jidano-liberalilor. „*Neue Freie Presse*” dela 27 Noemvrie și vede sfîrșitul lumii, perieca Austriei, o deslănțuire a patimilor naționale cum n'a fost pînă acum. Și toate le pune în cărca principului George Lobkovitz, mareșalul suprem al Boemiei, „celui mai periculos dușman al Germanilor din Austria” — vorba monitorului alianței israelite. „Ținta vieții acestui om a fost totdeauna nimicirea stîngei germane și reducerea Germanilor la neputința politică”.

În rîndul viitor vom da și voiele ziarelor cehice despre această biruință a ideii autonomiste.

CRONICĂ

Sibiu, 29 Noemvrie n.

Eărăși martirii români. Sub acest titlu „Kolozsvár” publica o telegramă din Becicherecul-mare, în care se anunță, că procurorul de acolo a intentat proces pentru agitare în contra unor Români ultraști din Sân-Micleșul-mare, pentru-că au îndrăsnit a trimite telegramă de aderență osândiților în procesul Memorandului. Telegrama a fost subscrisă de 132 de inși, ear' procurorul a constatat că ea a fost concipată de dl Traian Stoicanescu, candidat de avocat. Cei cîtați au negat a răspunde în limba maghiară la interelările făcute. Chestia se apropie de petrectarea finală, care se așteaptă cu mult interes. — Noi așteptăm detalii dela comitenți.

Conducătorii de matriculele civile și preoții creștini. În Nr. 252 al ziarului „Tribuna” a apărut o corespondență despre purtarea necreștinească a notarului Csucs Lajos din Rădășida, care depărtat de sinul națiunii române injură preoții și conducătorii poporului nostru mai vehement și decît cel mai infăcărat membru al kultur-egyelt-ului și decît un propagator al ideii de stat pentru mileniu. Un conducător de matricule, frate de cruce al lui Csucs Lajos, este învătătorul dela școala de stat din Ponor de lângă Pui earăși o fotografie fidelă, care sfătuiește oamenii ca să nu mai meargă la biserică și să nu mai cunoască autoritatea preoților ca propoveditori ai evangheliei lui Christos. Apoi Dombora László din Petroșeni atunci a fost Român cînd l'a adus protopopul Ioan Rațiu din Săcuime gol, sarac și chinut cu o strălucă și cu strai în spște și l'a așezat de învătător gr.-or. în Livezeni, ear' de cînd a ajuns

notar cercual a început a se maghiarisa și a deosebi în era nouă pe cînd s'a însurat două-oară, de a luat o sēciancă, a uitat limba română aproape cu desăvîrsire, încît nu se poate înțelege în limba română cu copiii lui proprii dela muierea cea dintîiu. El nu numai că și-a pierdut simțimintele române, dar' s'a despărțit și a uitat și limba sa maternă. Mai bine știe românește adjunctul seu Săcuil Hejos, care a învătă limba română în cancelaria notarială la Dombora. Onoare dlor preoți și celorlalți conducători de acolo, cari acum la alegerile comitatense l'au delăturat ca pe un nevrednic. De acești oameni ne dau conducătorii guvernului spre înflorirea patriei în oceanul durerilor. Aliquis.

Causă neresolvată. Din Brașov primim următoarele: La 1888 s'a publicat în organul bisericesc concurs pentru ocuparea parohiei vacante Țărlungeni cu filia Cărpiniș, cottul. Brașov. Această filie a fost dela înființarea e precum dovedesc condecile matriculare. Chrisoavele parohiale parte integrantă a parohiei Țărlungeni. Pe baza aceasta la 3 Oct. 1890 consistorul a decretat, că parohul în urma reclamaiei contra filiaților di Cărpiniș, are dreptul incontestabil asupra feldeli de cucuruz preținsă după concurs. Aceasta a fost numai o decepțiune amară di partea mărutului consistor archidiecean, care îndată s'a și denunțat în 19 Martie 1891 cînd acela decide pur și simplu și fără nici o cauză binecuvîntată dismembrează filia Cărpiniș de vechia sa materă. În termenul legi s'a și protestat din parte competentă, pe tru-că s'a decapitat și degradat parohia, ea concursul respective contractul parohului s'ciungărit. Apelația făcută de cinci ani nu s'areșolvat nici pînă astăzi, pentru-că sigur s'areșintentionat să se trăgăneze cauza *usque ad calendas Graecas* și astfel să se facă mușama.

— Veritas. —

Diregătorile se turbură. Din comitatul Timișului primim următoarele: Aven învătător în comună pentru școală și nota pentru afaceri sătești. Notarul nu propune școală și nu cîntă în biserică; asta ne place. Dar' nu ne place, ca învătătorul să plinească afaceri sătești, ca de present numărarea gaștelor la compunerea statistice, că pentru asemenea lucruri sînt notarii cu plată. Nu pe toți îi plătim, decilecure fiecare și nu turbare unul pe altul. E turburat învătătorul dacă se impune ca 10 zile să absenteze dela prelegeri pentru zisele conscrieri. Așa ar socotit noi în statul nostru și n'am dat concediu învătătorului, dar' i-a dat venerabilul consistor. Venerabilul acela va zice, că a poruncit ministerul. Dar' unde s'a făcut ceva din porunca ministerului, nu subversia mai departe și lipsa de ordin consistorial? „Școalele sînt slab cercetate!” este înguirea generală ear' onoratele autorități, în loc de remediu — ni-i concediază pe învătători!

Logica supărăta.

Din Făgăraș i-se trimite „Gazetei” o corespondență, în care rev. domn vica Rațiu este apărut contra unui atac din „Tribuna”; concedem toate vredniciile culturale, ce i-se recunosc, dar' noi am zis că acțiune politică nu face și — corespondentul „Gazetei” nu arată nici el nici un merit politic-actual, prin urmare: lo este pentru „forțe tinere”; mai departe este apărut di protop. Dan, zicîndu-se: „Nu este rușine a fi omul întreprinzător și lucrător cinstit pe ori-șice teren. Munca și lucrul compatibil și cinstit nu poate detrage întru nimic unui om, care își împlinește datoria”. Se concede deci, că dl Dan este un om al „întreprinderilor”; și corespondentul nostru zicea, că nu are vreme di Dan să vadă și de politică, prin urmare lo este pentru „forțe tinere”; restul este următorul, confirmându-ne informațiunile noastre, fiind însă de o moderațiune de stil nemeritată de dñi Micu și Motoc: „Dela dñii advocați Dr. Micu și Motoc se așteaptă cu drept cuvînt, ca dñii, ca unii cari cunosc și legea mai bine, să se ocupe mai mult și mai cu stăruință de cauzele românești. Nu știu, că acești domni se mai fie membri ai „Kárpát-egyesület-ului”, ear' dacă ar fi fost totuși cumva prinși în una din multele mreji, datorii sînt să îndrepteze ceea-ce au stricat”.

— De altfel și în „Dreptatea” găsim o corespondență, în care se spune, că dl Vasile Rațiu s'a ocupat de alegerile municipale. Corespondentul nostru va lua atunci prilegiu să se convingă și să se rectifice. Ne pare însă curios, că tot acolo sînt numiți ca stînd la sfat național cu dñsul dñi Micu și Motoc cei din — Kárpát-egyesület. Pot fi aceștia luptători cu foc? Corespondentul din „Dreptatea” mai serie: „Fîndcă am afirmat mai sus, că dacă dl vicar, în special, n'a reușit cu vre-o cauză românească, nu dñsul a fost vina, ci de sigur că-țeice cu nesinceritate îl încungură”.

Dacă-i așa, de ce nu-și alege oamenii „sinceri”? Respingem din parte-ne imputarea, că noi vrem să „îndepărtăm” pe cineva dela muncă, mai ales noi, cari am muncit mult și greu și cari cerem muncă. Dar' se ne iertăți, dlor corespondenți, a lămurii lucrurile publice este necesar, mai ales cînd este dovedit, că ele nu prea stau bine — ca la Făgăraș!

Din Tievantul-mic. Ni-se serie, că în 8 l. c. a răposat preotul din Tievantul-mic, Romul Popovici, membru în scaunul protopresbiteral, membru în congregațiunea comitatensă și membru fondator al mai multor instituțiuni culturale. Preotul Popovici a fost un bun Român și s'a bucurat de mari simpatii în giurul acela. Înmormîntarea s'a făcut cu o rară pompă, celebrînd 8 preoți în frunte cu parintele protopresbiter Al. Popovici și o mulțime de învătători, precum și alt public ales din giur. Cîntările funebre le-a exe-

Concurs prolongit.

Monografia comunelor

Împregiurarea, că din mai multe părți ni-se pune în vedere scrierea monografiilor mai multor comune româneșu de pe teritorul comitatului Hunedoara, Cluj și Maramureș, deoparte, ear' de alta, că la concursul publicat de tinerimea română din Sibiu pentru pregătirea monografiilor amintite cu termenul de 1 Noemvrie v. a. c., au intrat numai puține lucrări, — ne îndeamnă a prolungi concursul pînă la 1 Martie v. 1896. Timpul de iarnă cu seriile lungi, ne îndreptățește a aștepta, ca cît mai mulți inteligenți — preoți, învătători etc. — din partea locului, vor grăbi a descrie monografiile comunelor lor și astfel vor contribui la crearea istoricului comunelor noastre. Deci la lucru!

Sibiu, 13/25 Noemvrie 1895.

Ioan Urs de Margine. Russu Șirlianu.
Emil Verzarriu. T. L. Albini.
Ella Dopp. V. Torășianu.

I. FEKETE, Viena, V.; Rüdigerstrasse Nr. 113.